

СУЧАСНА ВИБОРЧА СИСТЕМА УКРАЇНИ

Актуальність теми дослідження. Виборче право є одним з найважливіших інститутів конституційного права. Самі ж вибори здебільшого являють собою арену політичної боротьби, хоча обмеженою рамками чинного законодавства. У поняття виборчої системи входять методи встановлення результатів голосування, підрахунок поданих і визнання дійсними або недійсними заяв, виявлення переможця на виборах. Враховуючи сучасне руйнівне становище українського парламенту, слід зазначити, що удосконалення виборчої системи є однією з найактуальніших проблем встановлення реформ в українському законодавстві, які б зіграли важливу роль в стабілізації і покращенні політичного життя нашої країни. Тема виборчої системи в Україні особливо актуальна на даному етапі набуття нових перетворень у країні, тому що відомо, що становлення багатопартійної системи, розміщення партій та різні форми їх об'єднань на політичній карті країни, є одним із критеріїв розвинутої політичної системи суспільства та її невід'ємних частин. **Мета дослідження** полягає у визначенні сильних і слабких сторін сьогоденної виборчої системи України. Досягнення цієї мети вимагало вирішення таких **завдань**: прослідкувати історію створення виборчої системи на території України; дослідити розвиток виборчої системи на території України; дати загальну характеристику виборчій системі на території України; проаналізувати діяльність виборчої системи на території України; розглянути сучасний стан виборчої системи на території України. **Об'єктом дослідження** є система виборчих органів на території України. **Предметом виступають** закріплені Конституцією та Законами України норми про виборчу систему України.

Історичний процес утворення демократичних норм державності і виборчого права, які закріплені нині в Конституції України пройшов складний і довгий шлях. Виборче право в Україні існувало з початку виникнення держави. Елементи виборів спостерігалися у слов'янських племенах, керівництво в них, як правило, належало представникам знатних родів. Вони збиралися на ради, так зване «Віче», де вирішувалися важливі питання життя племені, війни і миру. Зі створенням і зміцненням Київської держави принципи виборності набули загального характеру, не дивлячись на те, що публічна влада ще не мала парламентських форм. Подальший розвиток інституту виборності в Україні відноситься до існування Гетьманської держави та Запорізької Січі - цим державам притаманна одна й та сама форма державного управління - демократична республіка. Носієм влади в цих республіках виступав народ. Запорізька Січ була збудована на засадах українського демократизму. Генеральна Рада виконувала функції верховної влади, вона приймала закони, обирала гетьмана та козацьку старшину, вирішувала питання війни та миру, заключала міжнародні угоди, мала право суду над гетьманом та старшиною. Конституцію Пилипа Орлика 1710 року (під назвою «Правовий Уклад та Конституції вольностей війська Запорозького») можна вважати першим нормативним актом писаного виборчого права України, тому що в Конституції 1710 року були вперше зафіксовані принципи діяльності органів державної влади, порядок, термін і періодичність скликання вищого представницького органу тих часів - Генеральної Ради. Також багато яскравих сторінок в історію українського демократизму вписало ХХ століття. Виборча система УРСР була мажоритарною, оскільки не йшла мова про вибір між партіями (на той час існувала одна партія - Комуністична партія Радянського Союзу). Особливим періодом розвитку виборчого права на території України стало радянське виборче право. Створювалися установи специфічних форм контролю за проведенням виборів, які були непередбачені законодавством зі сторони партійних та репресивних органів. В сучасній демократичній Україні - вибори являють собою волевиявлення громадян, реалізацію народного суверенітету. Участь у виборах дає можливість виборцям здійснювати контроль над формуванням і діяльністю, як законодавчих, так і виконавчих органів влади, органів місцевого самоврядування, та категорії посадових осіб, які отримують посаду в результаті виборів. Становлення виборчої системи в Україні пройшло довгий і складний шлях розвитку і удосконалення. На сьогоднішній день саме поняття виборчого права використовується для визначення двох юридичних явищ - об'єктивне виборче право та суб'єктивне виборче право. Усі питання стосовно виборів в Україні регулюються основним законом України - Конституцією України. Виокремлюють три основні види виборчих систем: 1. Система більшості - під назвою мажоритарна система; 2. Система пропорційного представництва - під назвою пропорційна система. Змішана система

- під назвою пропорційно-мажоритарна система. Мажоритарна виборча система - це порядок визначення результатів голосування, коли обраним вважається кандидат, який одержав під час виборів отримав більшість голосів виборців. Мажоритарна система може бути: відносною більшістю, абсолютною та кваліфікованою. Пропорційна виборча система - це система при якій голосування за кандидатів проводиться за партійними списками, відповідно до кількості голосів виборців поданих за кожний партійний список розподіляються мандати між партіями. За пропорційної системи розподіл мандатів між політичними партіями здійснюються за допомогою виборчої квоти. Змішана виборча система - заснована на поєднанні елементів мажоритарної та пропорційної систем. Останнім часом набуває широкого застосування.

В Україні застосовуються різні виборчі системи: на виборах Президента України та місцевих виборах застосовується мажоритарна система, на виборах народних депутатів України - змішана. Відповідно до положень Конституції України виборче законодавство встановлює порядок призначення виборів народних депутатів України, Президента України, депутатів місцевих рад, сільських, селищних, міських голів в залежності від виду виборів, які можуть бути черговими, позачерговими, повторними, проміжними, першими. Охарактеризувавши виборчу систему знаходяться свої недоліки, які певним чином перешкоджають повному розвитку виборчої системи на території України. В Україні запроваджено варіант пропорційної виборчої системи, коли суспільство ніяким чином не може впливати на виборчі списки політичних сил, склад яких залежить від тієї чи іншої партії. Наявна виборча система на основі закритих списків не в змозі задовольнити потреби демократичного розвитку та унеможливає в повному обсязі реалізацію принципу народовладдя. Це призводить до спотворення конституційної природи рад, представниками якої виявляються не стільки територіальні громади, скільки політичні партії. В Україні громадянин голосуючи за певну політичну силу одночасно не голосує за конкретну людину. Але все ж таки в виборчій системі України є певні недоліки. В Україні запроваджено варіант змішаної виборчої системи, коли суспільство ніяким чином не може впливати на виборчі списки політичних сил, склад яких залежить від тієї чи іншої партії. Наявна виборча система на основі закритих списків не в змозі задовольнити потреби демократичного розвитку та унеможливає в повному обсязі реалізацію принципу народовладдя. Це призводить до спотворення конституційної природи рад, представниками якої виявилися не стільки територіальні громади, скільки політичні партії. В Україні громадянин голосуючи за певну політичну силу одночасно не голосує за конкретну людину. Для того, щоб визначити шляхи удосконалення існуючої в Україні виборчої системи потрібно проаналізувати її слабкі та сильні сторони, щоб знати, що саме потрібно змінити. Змішана система виборів народних депутатів України має такі особливості: по-перше, застосовується принцип так званого «паралельного комбінування», тобто і за мажоритарною системою відносною більшістю, і за пропорційною системою обирається однакова кількість народних депутатів України - 225; по-друге, багатомандатний округ визначено як загальнодержавний виборчий округ; по-третє, використовується принцип «жорстких списків», коли до виборчого бюлетеня заноситься лише 5 перших прізвищ кандидатів у депутати, і виборець віддає свій голос за той чи інший виборчий список партії, виборчого блоку партій у цілому; по-четверте, при застосуванні пропорційної виборчої системи використовується відповідний «загороджувальний бар'єр», тобто для того, щоб взяти участь у розподілі депутатських мандатів, партія повинна набрати не менше ніж 5 % голосів виборців від тих, які взяли участь у голосуванні. Застосування змішаної системи, з одного боку сприяє політичній структурованості суспільства та парламенту, формуванню сильних політичних партій та їх коаліцій, але з іншого боку - саме ця система дозволяє зберегти певний зв'язок між депутатами та виборцями відповідного регіону. Стосовно ж пропорційної системи то вона має також ряд недоліків, вона не передбачає не персоніфіковані вибори - до виборчих списків партій можуть бути включені некомпетентні, маловідомі, непопулярні, яких витягає за собою перша п'ятірка кандидатів. Наступним її недоліком є те, що підрахунок голосів виборців досить складний. Але разом з тим, пропорційна система виборів стимулює розвиток багатопартійності, тому що при виборець обирає політичну платформу і програму майбутньої діяльності політичних партій і блоків. Розподіл мандатів за нинішньої виборчої системи відбувається наступним чином. Пропорційна система передбачає, що депутатські мандати розподіляються між політичними партіями пропорційно до кількості голосів, одержаних на виборах виборчими списками цих партій, з урахуванням «загороджувального бар'єра». Для встановлення результатів виборів народних депутатів України у багатомандатному окрузі застосовується метод виборчої квоти. За мажоритарної системи мандати отримують ті кандидати, які набрали найбільшу кількість у своєму виборчому окрузі. Позитивними моментами у виборчій системі є те, що виборці мають більші можливості вибору, цей фактор має місце через наявність у голосуючих одразу 2 голосів. Також слід віднести і те, що при виборах обирається майже повний склад Верховної Ради України. Також не можна залишати без уваги виборчу квоту, що запроваджена виборчим законом у зв'язку із

застосуванням пропорційного елемента виборів. Запровадження в Україні змішаної мажоритарно-пропорційної системи є компромісом між політичними силами - з одного боку, і проявом обережності законодавців - з іншого.

Необхідно зазначити, що процес пошуку оптимальної виборчої системи в Україні відбувається у надзвичайно складних умовах перехідного суспільства. В виборчій системі України є дуже багато прогалин, над якими потрібно працювати, але є ряд положень нинішнього виборчого закону, що варті збереження при зміні виборчої системи.

Висновки. У виборчій системі України є певні недоліки. Нагальною проблемою є не стільки визначення виборчої системи України, скільки узгодження загальних правил ведення виборчої боротьби [8.ст220-227]. В Україні запроваджено варіант змішаної виборчої системи, коли суспільство ніяким чином не може впливати на виборчі списки політичних сил, склад яких залежить від тієї чи іншої партії. Наявна виборча система на основі закритих списків не в змозі задовольнити потреби демократичного розвитку та унеможливує в повному обсязі реалізацію принципу народовладдя. Це призводить до спотворення конституційної природи рад, представниками якої виявилися не стільки територіальні громади, скільки політичні партії. Отож, слід сказати, що сучасний стан виборчої системи потребує певних корективів [9.ст 24-26]. На підставі наведених фактів можна сказати, що становлення України як демократичної держави спонукає її різноманітними засобами забезпечувати реалізацію прав людини і громадянина, визначених у Конституції України.

Література

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України - 2014.
2. Конституційне право України: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / За К 65 ред.В.П. Колісника та Ю.Г. Барабаша. - Х.: Право, 2008. - 416 с.
3. Закон України «Про Центральну виборчу комісія» // Відомості Верховної Ради. - 2004. - № 36. - С.448.
4. Закон «Про вибори народних депутатів України» // Відомості Верховної Ради. - 2012. - №10-11. - С.73.
5. *Вибори і референдум в Україні: проблеми теорія і практика* - К., 2001. 6.Гелів С.Д., Рутар С.М. *Політологія: навчальний посібник*. - К.: «Знання», КОО, 2004. - 645 с.
7. Антошенко В.Г., Бабкін В.Д., Бабкіна О.В., Бебак В.М., Головатий М.Ф. *Політологія: Підручник*. - 2-ге вид., перероб., доп - К.: ВЦ «Академія», 2002.
8. *Виборча система як імператив дієвості сучасного державотворення/Олек-сандр Лозовицький //Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України.-2012.-№1.-С.220-227.*
9. *Удосконалення виборчої системи в контексті конституційної реформи /Петро Стецюк//Віче.-2015.-№16.-С.24-26.*
10. *Політологія: лекційний курс і практикум [Текст] : навч. посіб. / Т. В. Гончарук, М. І. Гурик, І. С. Дмитрів [та ін.] ; за ред. Т.В. Гончарук.– Тернопіль: Астон, 2009.– 375 с.*